

TANULMÁNYOK

Nagy Gábor

Érdekképviseltek a Belügyi Érdekegyeztető Tanácsban

1. Bevezetés

Magyarországot szakmai körökben szokás „az ezer szakszervezet országának” nevezni: ez az elnevezés egyrészt utal a szakszervezetek nagy számára, másrészt a szakszervezeti struktúra széttöredezettségére.¹ A számos nagy múltú és kiterjedt tagsággal rendelkező érdekképviselő mellett jónéhány olyan kisebb szervezet is létezik, mely egyik szövetségnek sem tagja, ám egy adott munkahelyen jelentős szerepet játszik. Emellett lényegében valamennyi nemzetgazdasági ágazatról elmondható, hogy egymás mellett párhuzamosan léteznek az ágazati, a regionális, a területi és a szakmai szakszervezetek.²

A magas szervezettség, mely a rendszerváltást megelőzően jellemezte a hazai szakszervezeti mozgalmat, mára már a múlté. Miként az a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) 2015-ös munkaerőfelméréséből tudható, a tagság száma évről évre egyre csökken, átlagéletkora nő, ezzel együtt pedig egyre kevesebb a szervezett munkahely is, mely probléma leginkább a közszférát érinti. Míg 2001-ben a munkavállalói szervezettség 20 százalékos volt, 2009-re ez az arány 12 százalékra, 2015-re mindössze 9 százalékra apadt. A szociális változókat tekintve ugyanakkor meglehetősen nagy a szórás, és ez különösen igaz a foglalkoztatási főcsoportokra: a KSH felmérésében a legtöbben a fegyveres szervek foglalkoztatottjai (20,5 százalék) közül nyilatkoztak úgy, hogy tagjai valamelyik szakszervezetnek (habár a minta elemszáma itt volt a legalacsonyabb). Ezzel együtt is jelentős visszaesést szenvedett el az ágazat: 2001-hez képest 63,5 százalék, 2009-hez képest 52,3 százalék volt a taglétszám csökkenése a védelem, közigazgatás ágazatban.³

Önmagukban a számok nem feltétlenül mondanak sokat, és az „egy szakszervezet éppen annyira erős, mint amennyire erős a háttere, a tömegbázisa” megállapítással sem tudunk vitatkozni.⁴ Szembetűnő a különbség az európai

¹ Girndt, Rainer (2013): Magyarország szakszervezetei mozgásában Kísérlet az erők koncentrálására. 2013. július. Friedrich Ebert Stiftung. 3.

Elérhető: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/10831.pdf>

² Girndt (2013) i.m. 3.

³ Kelemen Melinda (2016): Szakszervezeti taglétszám Magyarországon (Trade union density in Hungary). 3–4.

Elérhető:

https://www.researchgate.net/publication/326893858_Szakszervezeti_tagletszam_Magyarorszagon_Trade_union_density_in_Hungary

⁴ Kelemen (2016) i.m. 6.

országokban működő rendvédelmi szakszervezetek és jogosítványaik tekintetében. Franciaországban például alacsony a szakszervezeti taglétszám, ennek ellenére erősen szervezkedő, kiemelkedő mozgósító erővel bír az érdekképviselő. Az Egyesült Királyságban sztrájkjogot harcoltak ki maguknak a rendvédelmisek, Lengyelországban pedig 2018-ban került sor egy nagy taglétszámú tüntetéssorozatra, amelyhez szinte az összes rendvédelmi szerv csatlakozott. A magyarországi helyzetről sokat elárul az, hogy 10 éve nem volt jelen a belügyminiszter a Belügyi Érdekegyeztető Tanács ülésén.

A Belügyi Érdekegyeztető Tanács (a továbbiakban: BÉT) a belügyi munkavállalói érdekegyeztetés fő szerve 1991-ben jött létre, az eredeti szándék szerint azért, hogy az ágazat érdekvédelmi szervezetei rendszeresen véleményt nyilváníthassanak valamennyi, az állomány státuszát, munkakörülményeit érintő jogszabálytervezetről, kormányzati intézkedésről.⁵ A BÉT munkavállalói oldalát alkotó szakszervezetek jelenleg a következők: Belügyi, Rendvédelmi és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezete (a továbbiakban: BRDSZ),⁶ Független Rendőr Szakszervezet (a továbbiakban: FRSZ),⁷ Rendőr Szakszervezetek Védegylete (a továbbiakban: RSZV), Független Büntetés-végrehajtási Szakszervezetek Országos Szövetsége (a továbbiakban: FBVSZOSZ),⁸ a Büntetés-végrehajtási Dolgozók Országos Szakszervezeti Szövetsége (a továbbiakban: BVDOSZ), Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete (a továbbiakban: HTFSZ),⁹ Fővárosi Tűzoltóság Szakszervezete (a továbbiakban: FTSZ),¹⁰ Rendészeti és Közigazgatási Dolgozók Szakszervezete (a továbbiakban: RKDSZ),¹¹ Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete (a továbbiakban: TMRSZ),¹² Polgári Védelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége (a továbbiakban: PVDÉSZ),¹³ valamint a Vám- és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete¹⁴ (a továbbiakban: VPDSZ).¹⁵

A belügyminiszter és az érintett érdekképviselők 2012-ben arról állapodtak meg, hogy a miniszter „a foglalkoztatottak élet- és munkakörülményei, a munkavállalókat érintő gazdasági, jövedelmi, szociális, foglalkoztatási és egészségügyi

⁵ Kószeg Ferenc (1995): Fegyveresek érdekvédelme. Beszélő online. 38. szám, Évfolyam 6, Szám 39. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/fegyveresek-erdekvedelme>

⁶ Belügyi, Rendvédelmi és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezete. <https://www.brdsz.hu/>; <https://www.brdsz.hu/dokumentumok/alapszabaly>

⁷ Független Rendőr Szakszervezet. https://frsz.hu/wp-content/uploads/2020/06/01-02_FRSZ-Alapszabaly-hatalyos-2018-11-25-to_l_honlapra.pdf

⁸ Független Büntetés-végrehajtási Szakszervezetek Országos Szövetsége. <http://www.fbvszosz.hu/wp-content/uploads/2015/10/FBVSZOSZ-ALAPSZABALY.pdf>

⁹ Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete. <https://htfsz.hu/szabalyzok/>

¹⁰ Fővárosi Tűzoltóság Szakszervezete. http://www.ftszt.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=33

¹¹ Rendészeti és Közigazgatási Dolgozók Szakszervezete. <http://www.rkdsz.hu/alapszabaly>

¹² Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete. <https://tmrsz.hu/alapszabaly/>; <https://tmrsz.hu/tagdijfizetesi-szabalyzat/>

¹³ Polgári Védelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége: Alapszabály. <http://www.pvd.hu/Alapszabaly.pdf>

¹⁴ Vám- és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete Alapszabálya. http://vpdsz.hu/wp-content/uploads/2018/01/VPDSZ_Alapszabaly2018.pdf
VPDSZ Gazdálkodási Szabályzat.

http://vpdsz.hu/wp-content/uploads/2019/06/gazdalkodasi_szabalyzat_modositott_20190601_hatalyos.pdf

¹⁵ OS (2019): A Független Rendőr Szakszervezet közleménye. 2019.05.31. Elérhető: http://os.mti.hu/hirek/146303/a_fuggetlen_rendor_szakszervezet_kozlemenye

kérdésekben [...] a BÉT munkavállalói oldalának tagjait [...] a feladatkörében elkészített jogszabályok, utasítások tervezetének véleményezésébe – legkésőbb a tervezet közigazgatási egyeztetésével megegyező időpontban – bevonja”.¹⁶ Ezt a belügyminisztérium nem tartja kötelezőnek önmagára nézve.

Ebben a tanulmányban az érdekképviseltek és vállalt feladatuk feltárására teszek kísérletet, érdeklődésem a Belügyi Érdekegyeztető Tanácson tárgyalási joggal résztvevő szakszervezetekre korlátozódik. A publikus (az adott szervezet honlapján, illetve a Civil Szervezetek Országos Névjegyzékében szereplő) adatok (különösen az alapszabályok, gazdálkodási szabályzatok, valamint a közzétett számviteli beszámolók, illetve a honlapokon szereplő információk) alapján az alábbi négy tényezőt vizsgáltam:

1. milyen deklarált céljai, feladatai vannak az adott szervezetnek;
2. milyen működési alapelveket határozott meg a szervezet;
3. miként alakul a tagdíjfizetési kötelezettség (mennyi a tagdíj és milyen lehetőségei vannak a szervezetnek a nemfizető tagokkal szemben);
4. a közzétett számviteli beszámolók alapján mennyi volt az utolsó két évben a szervezet tagdíjbevétele, összes bevétele, az összes kiadása és az eredménye (nem minden szakszervezet esetében érhető el a 2019-es évre vonatkozó beszámoló; ennek függvényében volt, ahol a 2018-as és 2019-es évekre vonatkozó adatokat vettem egybe, máshol csak a korábbi évek adataiból tudtam dolgozni), végül azt is megvizsgáltam, milyen arányban kerül felhasználásra a befolyt összeg (hány százalék kerül a központhoz és mennyi marad az alapszervezeteké).

2. Jogszabályi háttér

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyára vonatkozó hatályos rendelkezéseket a 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.) tartalmazza, ez a törvény részletezi azt is, hogy az állomány tagjai az alapvető jogokat miként gyakorolhatják, illetve milyen mértékben korlátozható e jogok gyakorlása.¹⁷

A hivatásos állomány tagjait megilleti az egyesülési jog, ennek alapján érdekképviselati szervezetet hozhatnak létre és azokhoz csatlakozhatnak.¹⁸ Az érdekképviselati szervek – a Hszt. által meghatározott kereteken belül – szabadon működhetnek, van azonban működésüknek két lényeges korlátja: egyrészt sztrájkot nem szervezhetnek, másrészt nem akadályozhatják tevékenységükkel a rendvédelmi szervek „jogszerű és rendeltetésszerű” működését, így nem akadályozhatják a parancsok végrehajtását sem. Ez a rendelkezés nemcsak a rendvédelmi szervek érdemi tevékenységének akadályozására alkalmas tevékenységeket tiltja, ennél a korlátozás jóval szélesebb körű, ugyanis az érdekképviselati szervek működése nem járhat „a rendvédelmi szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartásának veszélyeztetésével” sem.¹⁹

¹⁶ Együttműködési megállapodás a belügyi ágazati munkavállalói érdekegyeztetésről, 2012. 3–4. pont. <https://brdsz.hu/html/egyeb/betules11.05.pdf>

¹⁷ 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról (a továbbiakban: Hszt.). Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv>

¹⁸ Hszt. 24. § (1) bek.

¹⁹ Hszt. 24. § (2) bek.

A Hszt. egy külön fejezetben foglalkozik a rendvédelmi szerveknél működő, ott képvisellel rendelkező szakszervezetekkel. A hivatásos állomány tagjai – a később említendő kivételtől eltekintve – létrehozhatnak a rendvédelmi szervnél szakszervezetet, illetve szakszervezet működtethet szervezetet a rendvédelmi szervnél.²⁰

A Hszt. ebben a fejezetben rögzíti a legfontosabb garanciális szabályokat, ezek szerint

- a rendvédelmi szerv nem kötelezheti a hivatásos állomány tagját arra, hogy nyilatkozzon szakszervezeti tagságáról;
- sem a szolgálati viszony létesítését, sem annak fenntartását nem tehetik a szakszervezeti tagságtól vagy a szakszervezeti tagságtól való távolmaradástól függővé;
- a szakszervezeti tagsága miatt nem szüntethető meg a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya azért, mert tagja a szakszervezetnek, és emiatt nem érheti őt semmiféle megkülönböztetés;
- sem jogosultság, sem juttatás feltételül nem szabható az, hogy az egyén csatlakozzon egy szakszervezethez vagy éppen maradjon távol attól.²¹

A Hszt. szabályozza azt is, miként folyhat a rendvédelmi szervnél a szakszervezeti érdekegyeztetés. Az érdekegyeztetés a rendvédelmi szerv e feladatra kijelölt képviselője és a szakszervezeti tisztségviselő között zajlik, ám igénybe vehetik szakértők segítségét is. A szakszervezet

- tájékoztatást kérhet a rendvédelmi szervtől a hivatásos állományúak szolgálati viszonyával kapcsolatos, szociális és gazdasági érdekeket érintő kérdésekben;
- jogosult a hivatásos állományú tagokat érintő munkáltatói intézkedésekkel kapcsolatos álláspontját közölni;
- tájékoztathatja a hivatásos állományú tagokat a szolgálati viszonyt és az érdekegyeztetést érintő kérdésekről;
- szolgálati viszonyt (munkakörülményeket, gazdasági, szociális érdekeket) érintő ügyekben képviselheti hivatásos állományú tagjait a rendvédelmi szervvel (illetve annak érdek-képviselével) szemben;
- képviselheti a tagjait szolgálati viszonyt érintő ügyekben, valamint szociális és gazdasági érdekek védelme céljából bíróságok, hatóságok előtt (erre azonban a tag által adott meghatalmazás alapján van lehetőség).²²

A Hszt. tartalmazza azokat a szabályokat is, melyek a szakszervezeti tisztségviselőket hivatottak védeni. Így például csak a szakszervezeti szerv egyetértésével lehet a szakszervezeti tisztségviselőt felmenteni, vagy 15 napot meghaladóan átvezényelni, más egységhez átrendelni. A tisztségviselő szolgálatteljesítési időkezdvezményre jogosult, ennek mértéke a havi szolgálatteljesítési idejének tíz százaléka. A szolgálatteljesítési időkezdvezmény idejére távolléti díj jár.²³

A Hszt. a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjaira nézve eltérő szabályokat állapít meg, amennyiben leszögezi, hogy ők nem lehetnek tagjai

²⁰ Hszt. 310. § (1) bek.

²¹ Hszt. 312. §

²² Hszt. 313. §

²³ Hszt. 314–315. §

szakszervezetnek, és nem is működhet a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál olyan szakszervezet, mely a hivatásos állomány érdekvédelmét szolgálja.²⁴

2017-ben magánszemélyek alkotmányjogi panaszt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz, kérve e rendelkezés alkotmányellenességének megállapítását és a megsemmisítését. Az indítványozók szerint ez a kategorikus tilalom sérti az érintettek szervezkedési és egyesülési jogát, és ellentétben áll a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) vonatkozó egyezményével, mely ugyan lehetővé teszi, hogy a jogalkotó a bizalmas jogkörben dolgozók esetében korlátozza a szervezkedés szabadságát, de e szabadság teljes tiltására nem ad felhatalmazást. Az Alkotmánybíróság a 3268/2017. (X. 19.) AB végzésében érdemi vizsgálat nélkül visszautasította az alkotmányjogi panaszt, arra hivatkozással, hogy azt elkésetten terjesztették elő.²⁵

A régi Hszt. – az 1996. évi XLIII. törvény – megengedőbben szabályozta a szakszervezeti jogosítványokat.²⁶ Így például, a 2015 előtt hatályban volt jogszabály alapján a szakszervezet jogosult volt ellenőrizni, hogy mennyiben tartják be működési területén a szolgálati és a munkafeltételekre vonatkozó rendelkezéseket, ezzel kapcsolatosan tájékoztatást kérhetett, melyet meg is kellett adni részére; továbbá, ha az ellenőrzés során hibákat tárt fel, úgy erre az illetékes vezető figyelmét fel is hívhatta.²⁷ Ez a szabály nem került be a hatályos Htsz.-be, miként az a korábbi rendelkezés sem, mely szerint a fegyveres szerv köteles volt munkaidő-kedvezményt biztosítani azon képzés időtartamára, melyet a szakszervezet szervezett a tagjai részére; erre az időre a hivatásos állományú tag távolléti díjra volt jogosult.²⁸

Az 1991. évi XXIX. törvény rendelkezik a munkavállalói érdekképviselési tagdíjfizetés önkéntességéről; eszerint a munkáltató – ha a munkavállaló ezt írásban kéri – köteles a szakszervezeti tagdíjat a munkabérből levonni és a levont összeget a megjelölt szakszervezet javára átutalni.²⁹ Ezt a törvényt 2012-ig a hivatásos állományúak esetében is alkalmazni kellett, a Hszt. 2012-es módosításával azonban lehetetlenné tették a fizetésből való levonást: jelenleg az 1991. évi XXIX. törvényt már nem alkalmazandó a hivatásos állományúak esetében.³⁰ A Munka Törvénykönyve (a továbbiakban: Mt.)³¹ alapján foglalkoztatott munkavállalók esetében a munkáltató (így például a rendőrség is) továbbra is levonja a munkabérből a szakszervezeti tagdíjat. Ennek magyarázata az, hogy az Mt. hatálya alá tartozó munkavállalókra kedvezőbb szabályok vonatkoznak, mint a hivatásos állományúak Hszt. szerinti jogviszonyára.

²⁴ Hszt. 333. § (1) bek.

²⁵ 3268/2017. (X. 19.) AB végzés. Elérhető:

<http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/AE09F50C807D00E3C12581600038BDEA?OpenDocument>

²⁶ 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600043.TV>

²⁷ 1996. évi XLIII. tv. 29. § (3)–(4) bek.

²⁸ 1996. évi XLIII. tv. 32. § (4)–(6) bek.

²⁹ 1991. évi XXIX. törvény a munkavállalói érdekképviselési tagdíjfizetés önkéntességéről. 1. §. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100029.tv>

³⁰ Hszt. 312. § (5) bek.

³¹ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200001.tv>

3. A működés alapelvei

Az önkéntesség, az önszerveződés, függetlenség, a pártsemlegesség, a demokratikus működés csaknem valamennyi, általam áttanulmányozott szakszervezeti szabályzatban megjelenik az alapelvek sorában. További nevesített alapelvek a következők: konszenzusra való törekvés, nyilvánosság és szolidaritás (BRDSZ); az információk szabad áramlásának biztosítása; a közmegegyezés; az aluról építkező önszerveződési kezdeményezések támogatása (FTSZ); a tagok véleménynyilvánítási szabadsága, mely jelenti egyúttal a kisebbségi vélemények nyilvánosságra hozatalát is; a szervezet működésének nyilvánossága; a tagok folyamatos tájékoztatása (HTFSZ); egységes szakszervezeti vélemény kialakítása és ennek következetes érvényesítése a szervezet külső viszonylatában (FBVSZOSZ).

A TMRSZ – az állami és a szolgálati titokra, valamint az adatkezelésre vonatkozó szabályok betartásával – a nyilvánosság fórumait is felhasználja, ha azt a feladatainak megvalósítása indokoltá teszi. Ugyancsak a TMRSZ alapszabálya szögezi le, hogy a tagszervezeteket megilleti a képviseleti és önálló véleményalkotási jog. A HTFSZ alapszabálya szerint az érdekvérvényesítés elsődleges eszköze a tárgyalás.

A TMRSZ alapszabálya is kiemeli a függetlenség alapelvét: feladatát a munkáltatóktól, munkáltatói szervezetektől, pártoktól függetlenül látja el, ám együttműködik ezekkel a szervezetekkel a céljai minél teljesebb megvalósítása érdekében. Az FBVSZOSZ függetlenség alatt „az államhatalmi ágaktól és állami szervektől, valamint felekezetektől” való függetlenséget és a pártsemlegességet érti.

A VPDSZ alapszabálya a független, autonóm, demokratikus és szabad működés alapelvei mellett az egységes fellépést emeli ki, ennek az lehet a rációja, hogy a tagság meglehetősen heterogén, vannak közöttük hivatásos állományúak, köztisztviselők és közalkalmazottak, egykori pénzügyőrök. A PVDÉSZ fő működési alapelveként határozza meg azt, hogy a szövetség a hierarchikus rendszertől függetlenül, a társult érdekvédelmi szervezeteken keresztül kizárólag saját tagságának alárendelve fejti ki tevékenységét. Ugyancsak a PVDÉSZ alapszabálya mondja ki, hogy védi a tagjai és a testület jó hírnevét; továbbá kezdeményezi a tagjai jogait sértő jogszabályok módosítását; szolidaritási alapot hoz létre a tagok egyszeri, vissza nem térítendő támogatására; fellép a munkahelyi békét zavaró légkör ellen; biztosítja a tagság személyes érdekvédelmét.

4. Deklarált célok és feladatok

A deklarált célok között mindegyik szervezet esetében a tagság képvisellete és érdekeinek érvényesítése szerepel első helyen. Az érdekképviselést feltétele ugyanakkor az is, hogy a szakszervezet feltárja, melyek a tagság tényleges érdekei jogi, gazdasági, szociális, kulturális stb. téren (TMRSZ). Mindezekon túlmenően a következő célokkal és feladatokkal találkozunk az alapszabályok tanulmányozása során.

A foglalkoztatottak jogának biztosítása az egészséges és biztonságos munkakörülményekhez, a munkavédelmi előírások betartása, ezen előírások betartásának ellenőrzése; a szakszervezeti vagyonának megőrzése, kezelése, ésszerű gazdálkodás e vagyonnal; a tagok üdültetése, szociális támogatása; az egyéni

munkavállalói érdekek védelmében elsősorban az érdekérvényesítést elősegítő szolgáltatások nyújtása (BRDSZ). Segítségnyújtás a tagoknak a jogok érvényesítésében, a kötelezettségek teljesítésében (FTSZ); a tagok tájékoztatása, oktatása; az önszegélyezés megszervezése; a szervezet vagyonának célszerű felhasználása és gyarapítása (HTFSZ). A tagok eseti támogatása az önszegélyezés elve alapján; a tagokat (a tagok munkafeltételeit, szolgálati viszonyát) érintő döntési folyamatokban történő részvétel; különböző fórumokon a véleménynyilvánítási, véleményezési jog gyakorlása; szabályozók megalkotásának, illetve módosításának kezdeményezése (TMRSZ); indokolt esetben alkotmánybíróági eljárás kezdeményezése (FBVSZOSZ).

Az FTSZ nemcsak a tagok és volt tagok érdekeinek védelmét és képviseletét tekinti feladatának, hanem ugyanezt vállalja a szerveződési területén a nem szakszervezeti tag munkavállalókat érintően is. Fontos feladat az egyes tagszervezetek munkájának összehangolása, érdekvédelmi tevékenységük támogatása (FBVSZOSZ).

Szakmaspecifikus céloknak, feladatoknak tekinthetők a következők. A szakszervezet fellép a tűzoltói hivatás „állami és társadalmi, anyagi és erkölcsi elismeréséért”, törekszik a sztrájkjog megszerzésére, továbbá arra, hogy a tűzoltóság ismét önálló rendvédelmi szervként nyerjen elismerést; vállalja a tűzoltó munkával kapcsolatos egyeztetések lefolytatását (HTFSZ). A szakmai és az érdekvédelmi hagyományok őrzése a tűzoltói szervezeteknél kiemelt jelentőséggel bír, az FTSZ például „fellép a tűzoltósági munka pozitív hagyományai és értékei védelméért, állami és társadalmi elismertetéséért”. A FBVSZOSZ „fellép a büntetés-végrehajtási hivatás, a büntetés-végrehajtási dolgozók erkölcsi és anyagi megbecsüléséért”; törekszik arra, hogy biztosított legyen az esélyegyenlőség az állomány valamennyi tagja számára azokon a területeken, ahol a járandóságok és juttatások összege jogszabályban meghatározott elosztási elvek szerint alakul.

A szakszervezetek általában véve is feladatuknak tekintik a kedvezményes szolgáltatások, akciók lehetőségeinek felkutatását, ezt például az FTSZ rögzíti is az alapszabályában. Az FBVSZOSZ – miként az alapító okiratából kiderül – tevékenysége elősegítése érdekében gazdasági tevékenységet folytathat, alapítványt hozhat létre, kutathat igénybe vehető anyagi és humán erőforrások után; kapcsolatba léphet és együttműködhet hazai, külhoni és nemzetközi szervezetekkel, szakszervezeti szövetségekkel (FBVSZOSZ).

Lényeges, a szakszervezeti munka minőségére befolyással bíró kérdés, hogy miként történik a szakszervezeti tisztségviselők képzése. Erről az általam tanulmányozott alapszabályok jellemzően nem tesznek említést, kivételt képez a PVDÉSZ alapszabálya, mely kimondja, hogy a tisztségviselők ismereteinek szinten tartása önképzéssel történik, de a szakszervezet szervez különféle oktatásokat is az érdekvédelmi munka színvonalának emelése érdekében.

5. Tagdíjfizetési kötelezettség

Az FRSZ alapszabálya azzal a módszerrel él, hogy meghatározza a tagdíj alapját (mely ebben az esetben a legalacsonyabb besorolású tiszthelyetteseket megillető illetmény összege), majd a tagokat foglalkoztatási jogviszonyuk, illetve jogállásuk alapján nyolc csoportba sorolja, és az egyes csoportokra nézve eltérő mértékű szorzót határoz

meg. Az elv az, hogy minél magasabb valakinek a javadalmazása, annak nagyobb mértékben járuljon hozzá a szakszervezet kiadásaihoz, működési költségeihez. Jelenleg a tagdíj alapja 181 655 forint, ennek alapján a hivatásos állományba tartozók esetén a tiszthelyettesi vagy zászlós rendfokozatúak 1600 forint, a tiszti rendfokozatúak 2400 forint, a főtiszti vagy tábournoki rendfokozatban lévők 3100 forint tagdíjat fizetnek.³²

A TMRSZ szabályzata a foglalkoztató szerv, a foglalkoztatási jogviszony (hivatásos vagy sem) és a jogállás (rendfokozat) figyelembevételével határozza meg a tagdíj havi összegét. A rendvédelmi szerveknél foglalkoztatott hivatásos állományúak esetében a következőképpen alakul a tagdíj havi összege: a tiszthelyettesek 1500 forintot, a zászlósok 1800 forintot, a tisztek 2500 forintot, a főtisztek 3000 forintot fizetnek. A rendőrségnél, a rendvédelmi szerveknél és a felügyeletüket ellátó minisztériumoknál foglalkoztatott kormánytisztviselők havi tagdíja 2000 forint; a nyugdíjasok, függetlenül attól, hogy korábban hivatásosként vagy kormánytisztviselőként (vagy ennek megfelelő jogviszony alapján) foglalkoztatták őket a rendőrségnél, a rendvédelmi szerveknél vagy a minisztériumban, havi 1000 forint a tagdíj; a közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatottaknak havi 800 forintot, a hallgatói jogviszonyban állók havi 200 forintot fizetnek.

A PVDÉSZ-nél a szolgálati jogviszonyban álló esetén a tiszt, a zászlós havi tagdíja 1200 forint, a tiszthelyettesé 600 forint, a közalkalmazotté 500 forint, a nyugdíjas, a gyes-en, gyed-en lévőké 300 forint, azok, akik tevékenységüket vállalkozásban látják el, 1000 forintot fizetnek.

A VPDSZ-nél a havi tagdíj a bruttó jövedelem (bruttó számfejtett illetmény) 0,8 százaléka, de legfeljebb 3500 Ft; az úgynevezett tagfenntartók (vagyis a korábban foglalkoztatási jogviszonyban állt személyek) esetében 6000 forint/év; tartós betegállományban, gyed-en, gyes-en stb. lévőknel havi 500 forint.

Az FBVSZOSZ-nál, vagyis a Független Büntetés-végrehajtási Szakszervezetek Országos Szövetségénél a tagszervezetek havonta 200 Ft-ot fizetnek minden egyéni tagjuk után, az egyéni tagok tagdíja pedig a következőképpen alakul: a nyugdíjasok és a pártoló tagok havonta 500 forintot fizetnek, minden más egyéni tag pedig havi 800 forintot.

A tagdíj egyedi átutalással vagy csoportos beszédési megbízással fizethető meg. Azokkal szemben, akik több havi tartozást halmoznak fel, a szakszervezeteknek túl sok eszköz nem áll a rendelkezésükre. A nemfizetőket előbb – a jogkövetkezményekre, valamint a jogorvoslat jogára vonatkozó figyelmeztetés mellett – felhívják a tartozás rendezésére, ha ez nem vezet eredményre, a legfőbb szerv határozatával megállapítja a tagsági viszony megszűntét. A VPDSZ-nél, a HTFSZ-nél például három hónapos elmaradást követően szűnik meg a tagsági jogviszony, ha a tag a jogorvoslati jogra is kiterjedő figyelmeztetés ellenére sem rendezi a tartozását 30 napon belül.

A fenti szabályok minden esetben a rendes tagokra vonatkoznak, a pártoló tagok által fizetendő összeget a szervezetek rendszerint egyedileg határozzák meg.

³² FRSZ: Mit kell tudni a tagdíjról? <https://frsz.hu/mit-kell-tudni-a-tagdijrol/>

6. Tagdíjbevétel

A tagdíjbevételek alakulása a közzétett éves beszámolók alapján követhető nyomon. Az eredménykimutatásban fel kell tüntetni az összes bevételen belül a tagdíjbevétel összegét, a támogatás/adomány összegét, valamint „egyéb bevétel” cím alatt minden más befolyó összeget.

Nem minden szakszervezet esetében érhető el a 2019-es évre vonatkozó beszámoló; ezért volt olyan szervezet, amelynél a 2018-as és 2019-es évekre vonatkozó adatokat vettem egybe, máshol csak a korábbi évek adataiból tudtam dolgozni.

1. táblázat: Kivonat az egyszerűsített éves beszámoló eredménykimutatásából: FTSZ (ezer Ft)

év ezer Ft	Tagdíj		Összes bevétel		Összes kiadás, ráfordítás		Eredmény	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
FTSZ	1061	906	1061	906	2901	1051	-1840	-145

Saját szerkesztés, közzétett egyszerűsített éves beszámoló alapján, forrás: www.birosag.hu

Az FTSZ-nél 2013-ban meghaladta a 10 millió forintot a tagdíjbevétel, 2014-re azonban lecsökkent 9 millió forintra. Időközben azonban a kiadások, ráfordítások is csökkentek, ennek köszönhető az, hogy a 2013-as 1,84 millió forintos hiány 2014-re 145 ezer forintos hiányra redukálódott.

2. táblázat: Kivonat az egyszerűsített éves beszámoló eredménykimutatásából: FBVSZOSZ, PVDÉSZ, RKDSZ, RSZV, TMRSZ, VPDSZ (ezer Ft)

év ezer Ft	Tagdíj		Összes bevétel		Összes kiadás, ráfordítás		Eredmény	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
FBVSZOSZ	2901	2082	6247	5612	8337	5870	-2090	-258
PVDÉSZ	103	136	104	136	203	332	-99	-196
RKDSZ	523	961	523	963	496	457	27	506
RSZV	7285	5868	10 398	9437	8248	7688	2150	1749
TMRSZ	48 162	45 840	55 971	53 444	64 666	66 174	-8695	-11 660
VPDSZ	69 401	68 867	74 501	84 588	74 857	92 988	-365	-8400

Saját szerkesztés, közzétett egyszerűsített éves beszámolók alapján, forrás: www.birosag.hu

A legnagyobb tagdíjbevétellel (ebből következően: a legnagyobb tagsággal) a VPDSZ rendelkezik, 2017-ben 69,4 millió forint folyt be tagdíj címén. A legkisebb tagdíjbevételt (és így a legkevesebb tagot) a PVDÉSZ tudhatja magáénak (2017-ben 103 ezer forint volt a tagdíjbevétel). A vizsgált szakszervezetek közül csak az RKDSZ és az RSZV zárta pozitív egyenleggel mindkét (tehát a 2017-es és a 2018-as) évet; az RKDSZ még növelni is tudta a nyereséget (2017-ben 27 ezer forint, 2018-ban 506 ezer forint volt a mérleg szerinti eredmény).

A legnagyobb veszteséget a TMRSZ és a VPDSZ halmozta fel: előbbi a 2017-es évet –8,6 millió, a 2018-as évet –11,6 millió forint negatívummal zárta, utóbbi 2017-ben –365 ezer forint, 2018-ban –8,4 millió forint (tehát több mint huszonháromszoros) veszteséget produkált.

3. táblázat: Kivonat az egyszerűsített éves beszámoló eredménykimutatásából: BRDSZ, BVDOSZ, HTFSZ, FRSZ (ezer Ft)

év ezer Ft	Tagdíj		Összes bevétel		Összes kiadás, ráfordítás		Eredmény	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
BRDSZ	17 976	15 507	82 192	39 332	66 461	55 137	15 731	–15 805
BVDOSZ	464	72	524	790	631	651	–107	139
HTFSZ³³	1903	2131	2020	2440	2360	1880	–340	560
FRSZ	87 969	77 150	187 691	114 597	121 511	118 441	66 180	–3844

Saját szerkesztés, közzétett egyszerűsített éves beszámolók alapján, forrás: www.birosag.hu

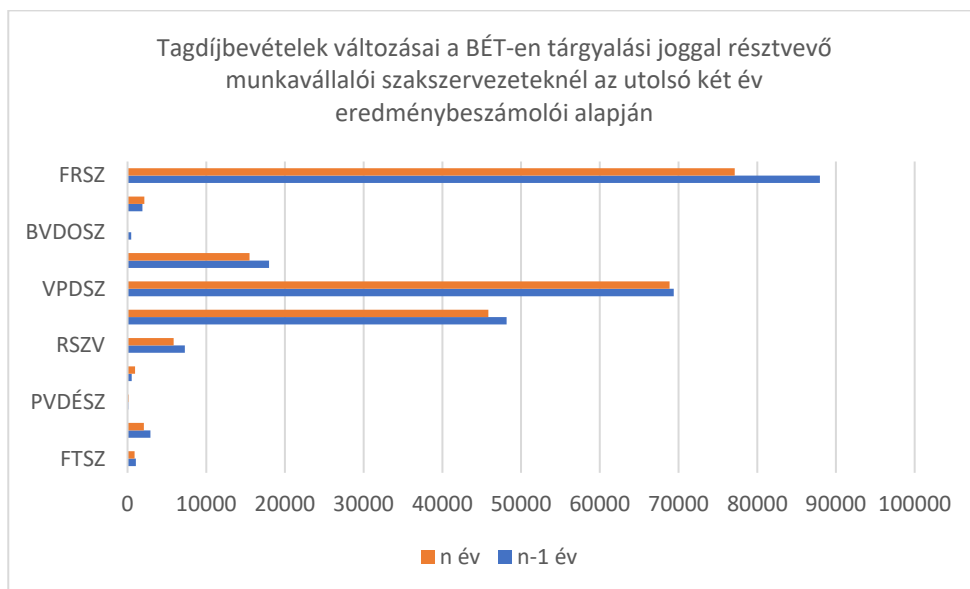
2019-es adatok négy szakszervezet, a BRDSZ, a BVDOSZ, a HTFSZ és az FRSZ esetében álltak rendelkezésemre. Miként az a 3. táblázatból kiderül, ezt az évet a BVDOSZ és a HTFSZ tudta nyereséggel zárni (az előbbi 139 ezer forinttal, utóbbi 560 ezer forinttal), ráadásul úgy, hogy 2018-ban még mindkét szakszervezet veszteséges volt (2018-ban a BVDOSZ mérleg szerinti eredménye –107 ezer forint, a HTFSZ-é ennél is több, –340 ezer forint volt). A két nagyobb szakszervezet közül a BRDSZ –15,8 millió forint, az FRSZ –3,8 millió forint veszteséget halmozott fel 2019-ben, habár az előző évben még mindkét szervezet nyereséges volt (2018-ban a BRDSZ eredménye 15,7 millió forint, az FRSZ-é 66,1 millió forint volt).

A négy szervezet közül egyedül a HTFSZ tagdíjbevétele növekedett 2019-ben (1,9 millió forintról 2,1 millió forintra), az előző évhez képest a BRDSZ tagdíjbevétele 2,4 millió forinttal, a BVDOSZ-é 392 ezer forinttal, az FRSZ-é 10,8 millió forinttal csökkent.

Az 1. ábra a tagdíjbevételek változásait szemlélteti az utolsó két (vizsgálatba bevont) év eredménybeszámolói alapján. Láthatjuk, hogy a nagyobb taglétszámú szakszervezetek egyike sem tudta megőrizni a tagságát. A legnagyobb arányú visszaesés a tagdíjbevételekben a legnagyobb szakszervezet, vagyis az FRSZ esetében tapasztalható.

1. ábra: Tagdíjbevételek változásai a BÉT-en tárgyalási joggal résztvevő szakszervezeteknél az utolsó két év eredménybeszámolói alapján (ezer Ft) (FTSZ: n=2014; FBVSZOSZ, PVDÉSZ, RKDSZ, RSZV, TMRSZ, VPDSZ: n=2018; BRDSZ, BVDOSZ, HTFSZ, FRSZ: n=2019)

³³ A Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete (HTFSZ) Berettyóújfalu, Dabasi, Bajai, Békéscsabai, Marcali, Váci, Kiskunhalasi, Sárovari és Dombóvári Egységének 2018. és 2019. évekre, valamint a Gyöngyösi Egység 2018. évre vonatkozó adatait tartalmazza a táblázat összesítve. A Gyöngyösi Egység a 2018-as beszámolójában csekély tagdíjbevétel (16 000 Ft) mellett jelentős kiadásokról (304 000 Ft) adott számot, így ezt az évet veszteséggel (–288 000 Ft) zárta; az Egység végelszámolását 2019-ben rendelte el a bíróság. www.birosag.hu

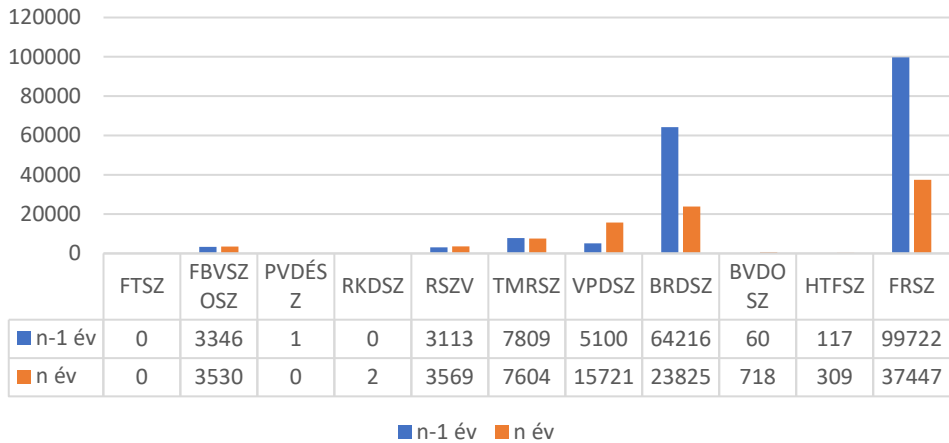
Saját szerkesztés, közzétett egyszerűsített éves beszámolók alapján, forrás: www.birosag.hu

Az érdek-képviselési szervezetek sikerességének alapvetően két tényezőjét tudom azonosítani, az egyik az, hogy az érdek-képviselési tevékenységükkel kapcsolatosan milyen konkrét eredményeket tudnak felmutatni, a másik pedig a szervezethez, ezen belül is az, hogy hány munkáltatónál tudnak jelen lenni és mekkora a taglétszámuk. Ha a taglétszám elmarad a kívánatostól, akkor a szakszervezet kénytelen egyéb finanszírozási lehetőségeket találni. Ilyen alternatív finanszírozási forrás például az adomány, a támogatás.

A 2. ábra azt mutatja, hogy a vizsgálatba bevont szakszervezetek egyéb (tehát nem tagdíjból származó) bevételei miként alakultak az utolsó két évben. Az FTSZ sem 2013-ban, sem 2014-ben nem rendelkezett ilyen típusú bevétellel, a PVDÉSZ és az RKDSZ egyéb bevételei pedig (az előbbi esetében a 2017-es, az utóbbinál a 2018-as évet tekintve) elhanyagolható mértékűek. A többi szakszervezetnél ugyanakkor az egyéb (főként támogatásokból, kisebb részben adományokból származó) bevétel jócskán meghaladja a tagdíjbevételeket. A VPDSZ 2018-ra csaknem megháromszorozta az egyéb forrásait. A BRDSZ és a legnagyobb tagsággal rendelkező FRSZ esetében ugyan azt látjuk, hogy a megelőző évhez (2018-hoz) képest visszaestek az egyéb bevételeik (a BRDSZ-nél 64,2 millió forintról 23,8 millió forintra, az FRSZ-nél 99,7 millió forintról 37,4 millió forintra), ám ezek a tételek még így is számottevőnek mondhatók.

2. ábra: Egyéb (nem tagdíj) bevételek változásai a BÉT-en tárgyalási joggal résztvevő munkavállalói szakszervezeteknél az utolsó két év eredménybeszámolóí alapján (ezer Ft) (FTSZ: n=2014; FBVVSZOSZ, PVDÉSZ, RKDSZ, RSZV, TMRSZ, VPDSZ: n=2018; BRDSZ, BVDOSZ, HTFSZ, FRSZ: n=2019)

Egyéb (nem tagdíj) bevételek változásai a BÉT-en tárgyalási joggal résztvevő munkavállalói szakszervezeteknél az utolsó két év eredménybeszámoló alapján (ezer Ft)

Saját szerkesztés, közzétett egyszerűsített éves beszámolók alapján, forrás: www.birosag.hu

Vizsgálódásaim utolsó elemeként arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen arányban kerülnek felhasználásra a befolyt összegek, pontosabban a tiszta bevétel hány százaléka kerül a központhoz és mennyi marad az alapszervezeteknél.

Az alapszabályok rendszerint deklarálják az tagszervezetek tevékenységének támogatását, és ez megnyilvánulhat anyagi jellegű támogatásban is. A vizsgált szakszervezetek a bevétel egy meghatározott százalékát a tagszervezetek rendelkezésére bocsátják. Az tapasztaltam, hogy az arány változó, például a PVDÉS Z esetében a befolyó tagdíjak 70 százalékával az elnökség, 30 százalékával a PVDÉS Z tagszervezetek gazdálkodnak. A VPDSZ-nél a következőképpen oszlik meg a tagdíj: 60 százalék a központé, 40 százalék az önálló gazdálkodással rendelkező alapszervezetekhez kerül, a tagfenntartási díj (tehát a már nyugállományba vonult tagok befizetései) felett teljes egészében a központ rendelkezik.

Az FRSZ-nél a tanulói, hallgatói jogviszonyban lévő tagok tagdíja teljes egészében a tagszervezetnél marad, minden más esetben a tagdíj megoszlik a központ és a tagszervezet között, a Kongresszus által meghatározott arányban. A Megyei Titkári Értekezlet ugyanakkor – a értekezleten megjelent tagok taglétszámhoz viszonyított kétharmados szavazati arányával – magához vonhatja a tagszervezeteket megillető tagdíjbevétel bizonyos hányadát. A pártoló tagoktól befolyó összeget ugyanakkor nem kell megosztani, azt a szakszervezeti tulajdonban álló üdülők fenntartásának és működtetésének költségeire kell fordítani. Kivétel jelent ez alól az az eset, amikor a pártoló tag kifejezetten úgy nyilatkozik, hogy az általa fizetett tagdíjat egy konkrét célra szánja.

7. Összegzés

Amikor egy munkavállaló azt mérlegeli, hogy belépjen-e egy adott szakszervezetbe (illetve fizesse-e tovább a tagdíjat) vagy sem, akkor alapvetően azt veszi figyelembe, hogy milyen előnyökre számíthat a várható költségekkel (in concreto: a tagdíjjal) szemben. Ha az egyén arra a következtetésre jut, hogy a várható haszon a költségeket sem fedezi, akkor nem csatlakozik a szervezethez (vagy ha már tag, akkor a kilépés mellett dönt).

Az ugyanakkor, hogy a tagsággal milyen előnyök járnak, meglehetősen bizonytalanok, azt ugyanis, hogy az érdekvédelem és az érdekképviselés terén milyen eredményeket ért el a múltban egy adott szervezet, nem sok támpontot ad a jövőre nézve. Feltételezésem szerint ennek egyik oka az információs asszimetria³⁴ lehet, mely a szakszervezet és a lehetséges tagság között fennáll. A másik ok – hipotézisem szerint – az, hogy az állam szakszervezetekkel, érdekképviselésekkel való együttműködési hajlandósága rendkívül alacsony. Az, hogy e feltételezéseim mennyire megalapozottak, további kutatásaim (kérdőívészés, mélyinterjú) tárgyát képezik.

Ha a szakszervezet nem ér az érdekvédelem, érdekképviselés terén sikereket vagy vannak ugyan sikerei e téren, de nem képes (netán nem akarja) azokat jól kommunikálni a tagsága és a közvélemény (ilyenformán a potenciális tagság) felé, akkor nem tud átlendülni az alacsony szervezethez tartozás problémájában. Nem elegendő ugyanis az, ha alapvető céljait tekintve eredményes egy szervezet, ezt el is kell fogadtatnia magáról a külső szemlélőkkel.

Ha alacsony a szervezethez tartozás, a szakszervezet különféle szolgáltatások nyújtásával megpróbálhatja magához csábítani a tagjelölteket. Egy másik megoldás, mellyel az alacsony tagdíjbevitel mellett megteremtheti a működéshez szükséges anyagi háttérrel, ha különféle adományokhoz, támogatásokhoz jut. E feltételezéseim – miként azt fentebb jeleztem – további kutatásaim fókuszát képezik. Annyit ugyanakkor már most megállapíthatunk, hogy a BÉT-en tárgyalási joggal résztvevő szakszervezetek taglétszáma nemhogy nem növekedett az elmúlt években, hanem még csökkent is, ezzel párhuzamosan pedig egyéb (nem tagdíjból származó) bevételeik is jellemzően visszaestek.

³⁴ Bognár Fruzsina – Pocsarovszky Ráchel: Érdekképviselések terepén. In: Bognár Fruzsina (kutatásvezető): Gazdasági érdekképviselések és kamarák. A Projekt zárótanulmánya. PPH Közpolitika Elemző Kft., Budapest, 2010. 121–147.

Felhasznált források

- Bognár Fruzsina – Pocsarovszky Ráchel: Érdekképviseltek terepén. In: Bognár Fruzsina (kutatásvezető): Gazdasági érdekképviseltek és kamarák. A Projekt zárótanulmánya. PPH Közpolitika Elemző Kft., Budapest, 2010. 121–147.
- Girndt, Rainer (2013): Magyarország szakszervezetei mozgásban Kísérlet az erők koncentrálására. 2013. július. Friedrich Ebert Stiftung.
- Elérhető: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/10831.pdf>
- Kelemen Melinda (2016): Szakszervezeti taglétszám Magyarországon (Trade union density in Hungary).
- Elérhető:
https://www.researchgate.net/publication/326893858_Szakszervezeti_tagletszam_Magyarorszagon_Trade_union_density_in_Hungary
- Kószeg Ferenc (1995): Fegyveresek érdekvédelme. Beszélő online. 38. szám, Évfolyam 6, Szám 39. Elérhető: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/fegyveresek-erdekvedelme>
- Belügyi, Rendvédelmi és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezete. <https://www.brdsz.hu/>; Elérhető: <https://www.brdsz.hu/dokumentumok/alapszabaly>
- Független Rendőr Szakszervezet. Elérhető: https://frsz.hu/wp-content/uploads/2020/06/01-02_FRSZ-Alapszabaly-hatalyos-2018-11-25-tol_honlapra.pdf
- Független Büntetés-végrehajtási Szakszervezetek Országos Szövetsége. Elérhető: <http://www.fbvszosz.hu/wp-content/uploads/2015/10/FBVSZOSZ-ALAPSZABALY.pdf>
- Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete. <https://htfsz.hu/szabalyzok/>
- Fővárosi Tűzoltóság Szakszervezete. Elérhető:
http://www.ftszt.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=33
- Rendészeti és Közigazgatási Dolgozók Szakszervezete. <http://www.rkdsz.hu/alapszabaly>
- Tettrekész Magyar Rendőrség Szakszervezete. Elérhető: <https://tmrsz.hu/alapszabaly/>; <https://tmrsz.hu/tagdijfizesesi-szabalyzat/>
- Polgári Védelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége: Alapszabály. Elérhető: <http://www.pvd.hu/Alapszabaly.pdf>
- Vám- és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete Alapszabálya. Elérhető: http://vpdsz.hu/wp-content/uploads/2018/01/VPDSZ_Alapszabaly2018.pdf
- VPDSZ Gazdálkodási Szabályzat. Elérhető:
http://vpdsz.hu/wp-content/uploads/2019/06/gazdalkodasi_szabalyzat_modositott_20190601_hatalyos.pdf

- OS (2019): A Független Rendőr Szakszervezet közleménye. 2019.05.31. Elérhető: http://os.mti.hu/hirek/146303/a_fuggetlen_rendor_szakszervezet_kozleme nye
- Együttműködési megállapodás a belügyi ágazati munkavállalói érdekegyeztetésről, 2012. Elérhető: <https://brdsz.hu/html/egyeb/betules11.05.pdf>
- FRSZ: Mit kell tudni a tagdíjról? Elérhető: <https://frsz.hu/mit-kell-tudni-a-tagdijrol/>
- Civil Szervezetek Országos Névjegyzéke. Elérhető: www.birosag.hu
- 1991. évi XXIX. törvény a munkavállalói érdekképviselési tagdíjfizetés önkéntességéről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100029.tv>
- 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600043.TV>
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200001.tv>
- 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv>
- 3268/2017. (X. 19.) AB végzés. Elérhető:
- <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/AE09F50C807D00E3C12581600038BDEA?OpenDocument>